

Na valovih znanja

Izzivi primorskega raziskovalnega prostora

Intervju:

Dr. Egon Pelikan

V "Borilnici" bo sedež
Centra za beneško
zgodovino in kulturno
dediščino ZRS Koper

Poškodbe mladostnikov
pri gibanju in športu

Misijonarski zvitek
iz Šanghaja

Intervju:

Dr. Maja Mezgec

Jezikovne značilnosti
predšolskih otrok,
učencev in dijakov

Motivacija za vpis otrok
italijansko govorečih
družin v slovensko šolo

Nova aplikacija
za samodejno
preverjanje besedila

SLORI že leta izvaja longitudinalni projekt ŠOLA v sodelovanju z vrtci in šolami s slovenskim učnim jezikom v Italiji

Jezikovne značilnosti predšolskih otrok, učencev in dijakov

Slovenski raziskovalni inštitut (SLORI) od začetka svojega delovanja namenja veliko pozornosti šolanju v slovenskem jeziku v Italiji. O prizadevanjih inštituta pričajo številne študije, raziskave in publikacije, ki jih je SLORI opravil in izdal v 47 letih.

Projekt ŠOLA je eden izmed longitudinalnih projektov na tem področju. V sodelovanju s šolami ga je inštitut začel izvajati v šolskem letu 2010/11. Namen je spremljati jezikovne značilnosti predšolskih otrok, učencev in dijakov, ki obiskujejo vrtce in šole s slovenskim učnim jezikom oziroma slovensko-italijanskim poukom v Italiji. Inštitut zbira podatke z vprašalniki, ki ga starši predšolskih in osnovnošolskih otrok ter učenci oziroma dijaki prvo- in drugostopenjskih srednjih šol izpolnijo ob vpisu v prvi letnik/razred posamezne stopnje šolanja.

Tri ločene analize

V zadnjih dveh izvedbah so v vprašalnik za starše dodali

vprašanje o razlogih za izbiro slovenskega vrtca in osnovne šole (izvedba ŠOLA2014), v vprašalnik za srednješolce obeh stopenj pa vprašanje o vpetosti v slovenski in italijanski kulturni prostor (izvedba ŠOLA2019). Projekt ŠOLA vodi **Norina Bogatec**.

Zadnja izvedba je zajela prvošolce vseh stopenj lanskega šolskega leta 2019/20. Izsledki so predstavljeni v treh ločenih analizah.

Prva analiza obravnava dinamiko vpisov v vrtce in šole s slovenskim učnim jezikom oziroma dvojezičnim slovensko-italijanskim poukom v Italiji v zadnjih dvajsetih letih ob upoštevanju vseh stopenj šolanja in celotne šolske mreže od Milj do Špetra ter primerja materni jezik vpisanih, ki so bili v šolskih letih 2014/15 in

2019/20 prvič vključeni v posamezno stopnjo šolanja. Iz podatkov izhaja ugotovitev, da bosta upad števila malčkov v otroških vrtcih in naraščanje števila otrok iz neslovensko govorečih družin pogojevala nadaljnji razvoj vpisov.

Proučitev razlogov, zaradi katerih se starši odločijo za vpis otroka v vrtce in osnovno šolo s slovenskim učnim jezikom oziroma dvojezičnim slovensko-italijanskim poukom v Italiji, je tema druge analize, in sicer izvedbe ŠOLA2019. Možnost učenja dveh jezikov in spoznavanja dveh kultur je najbolj razširjen razlog za vključitev v slovensko šolo med anketiranimi starši, zlasti med starši neslovensko govorečih družin. Slovenski starši v večji meri izpostavljajo pomen razvijanja in širjenja slovenske identitete in s tem povezano vlogo, ki jo imata slovenski vrtci in slovenska osnovna šola za ohranjanje te identitete v deželi Furlaniji - Julijski krajini. Na izbiro staršev vpliva tudi prepričanje, da sta ta vrtci in šola kakovostna in bosta koristila otrokovi prihodnosti. Drugi, zlasti praktični razlogi, kot sta bližina vrtca ali urejenost prostorov, so odločilni v manjši meri.

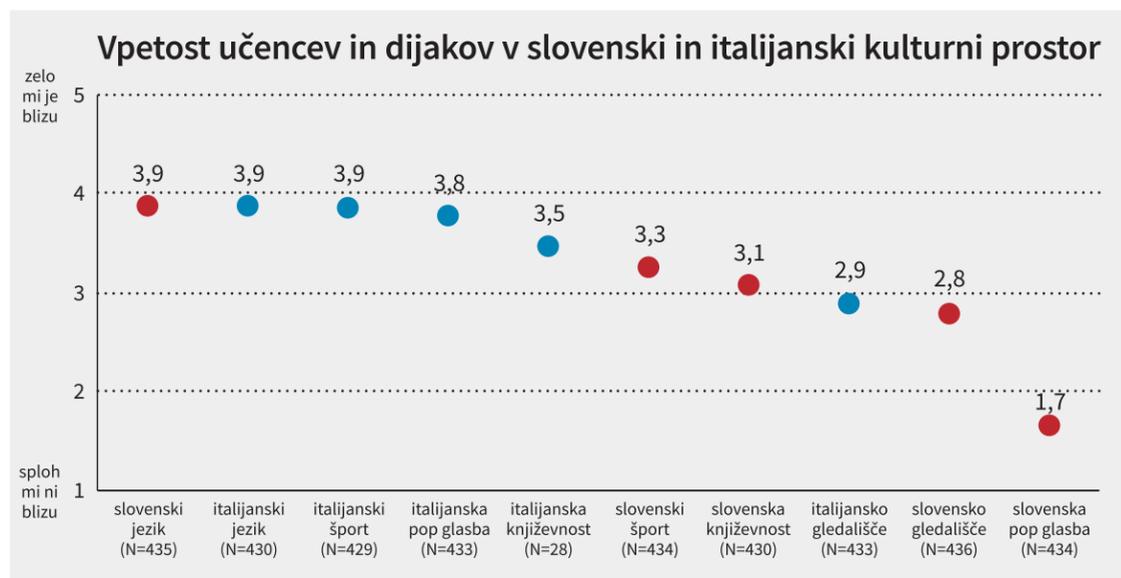
Vpetost v kulturni prostor

V tretji analizi so prikazani rezultati o vpetosti v slovenski in italijanski kulturni prostor učencev in dijakov, ki so v šolskem letu

2019/20 obiskovali prvi razred prvo- in drugostopenjske srednje šole s slovenskim učnim jezikom oziroma dvojezičnim slovensko-italijanskim poukom v Italiji. Vprašali smo jih, kako občutijo oziroma koliko so jim blizu naslednje kulturne prvine: slovenski/italijanski jezik, slovenska/italijanska književnost, slovenska/italijanska pop glasba, slovensko/italijansko gledališče in slovenski/italijanski šport. Podatki potrjujejo temeljno vlogo, ki jo ima jezik pri procesu identifikacije in integracije posameznika v neko skupnost, naj bo to manjšinska ali večinska.

Na vpetost v slovenski kulturni prostor najbolj vpliva bližina jezika, medtem ko se navezanost na italijanskega razvija prek jezika, športa in pop glasbe z enako intenzivnostjo. Šport je sicer pomemben dejavnik tudi v procesu vključevanja v slovensko družbeno okolje, kar pa ne velja za slovensko pop glasbo. Povezovalna moč književnosti je v italijanskem kulturnem kontekstu večja kot v slovenskem, v obeh pa je vpliv gledališke umetnosti enak, a manj izrazit.

Več informacij o projektu ŠOLA je na voljo na SLORI-jevi spletni strani: <http://www.slori.org/projekti/projekt-o-spremljanju-narodnostnih-in-jezikovnih-znacilnosti-h-solajoce-se-populacije-slovenskih-vrtcev-in-sol-v-trzaski-in-goriski-pokrajini-in-vecstopenjske-sole-s-slovensko-italijanskim-dvojezicnim/>

Raziskava o vključenosti italijansko govorečih družin v slovensko šolsko in družbeno stvarnost v Romjanu

Motivacija za vpis otrok na slovensko šolo

Slovenski raziskovalni inštitut (SLORI) v svojih raziskavah sledi razvoju slovenskega jezika, identitetnim vprašanjem in povečani stopnji medkulturnih odnosov, ki jih prinaša vpis otrok iz neslovensko oz. italijansko govorečih družin v šole s slovenskim učnim jezikom v Italiji.

V svoji zadnji raziskavi se med drugim tako osredinja tudi na didaktično-metodične izzive pri poučevanju učencev, katerih prvi ali primarni jezik ni slovenski, slovensčina pa tudi ni jezik okolja, v katerem živijo. Raziskava je rezultat tesnega sodelovanja med SLORI-jem in Oddelkom za politične in družbene vede Univerze v Trstu.

Raziskovalca dr. **Federico Tenca** Montini (Univerza v Trstu) in dr. **Maja Melinc Mlekuž** (SLORI) sta osvetlila zgodovinsko in sociološko umestitev Osnovne šole Ljubke Šorli v Romjanu in proučevala vzgibe družin za vpis otrok, katerih prvi jezik ni slovenski, v šolo s slovenskim učnim jezikom; okoliščine, ki vplivajo na to odločitev; vključenost teh družin v slovensko narodno in jezikovno skupnost v Italiji, pa tudi dejavnike, ki vplivajo na uspešnost učenja in usvajanja jezika ter potek

vzgojno-izobraževalnega dela.

V Osnovno šolo Ljubke Šorli v Romjanu, kjer smo bili v zadnjih letih priča skokovitemu naraščanju vpisa, šola ima namreč danes skoraj 150 učencev, se z redkimi izjemami praviloma vpisujejo otroci, ki so pred tem obiskovali slovenska vrtca Barčica v Ronkah in Romjanu, po končani osnovni šoli pa večinoma nadaljujejo šolanje na prvostopenjski srednji šoli v Doberdobu. Na prehanje otrok od vrtca, osnovne šole do prvostopenjske šole s slovenskim učnim jezikom nedvomno vpliva usklajeno delovanje vodstvenega in pedagoškega kadra vseh treh vzgojno-izobraževalnih ustanov v okviru Večstopenjske šole s slovenskim učnim jezikom Doberdob, starši pa se za vpis na slovensko šolo odločajo iz različnih vzgibov.

Marsikaterega neslovensko govorečega starša k vpisu otroka v šolo s slovenskim učnim jezikom

pritegne dodaten jezik, prednosti dvojezičnosti, slovenščina kot bližnji jezik Slovenije in s tem več zaposlitvenih možnosti, po mnenju intervjuvancev, ki so sodelovali v raziskavi, pa je pri tem zanimanje za slovensko narodno in jezikovno skupnost v Italiji ter slovensko kulturo in identiteto zanemarljivo oz. drugotnega pomena.

Na vprašalnik, ki je zajemal 36 strukturiranih vprašanj, od jezikovnega in kulturnega ozadja družin do njihovega doživljanja šole, je odgovorilo skupno 183 staršev, od tega 127 staršev učencev, ki obiskujejo osnovno šolo, in 56 staršev dijakov, ki so šolanje nadaljevali na prvostopenjski srednji šoli v Doberdobu. Izsledke kvantitativne raziskave so dopolnili polstrukturirani globinski intervjuji s sedemnajstimi starši in petnajstimi strokovnimi delavci s področja vzgoje in izobraževanja. Raziskava osvetljuje kompleksno

prepletenost jezikovnih, kulturnih in socialnih ozadij družin, zgodovinsko dediščino, izid šolanja, ko je slovenščina učencem drugi jezik, in vključevanje pripadnikov večine v socialno mrežo manjšinske skupnosti.

Izsledki raziskave so bili do sedaj že predstavljeni na 5. znanstveni konferenci Raziskovanje v vzgoji in izobraževanju: medsebojni vplivi raziskovanja in prakse v organizaciji Pedagoškega inštituta v Ljubljani in na 18. mednarodni konferenci o manjšinskih jezikih (ICML), ki je v spletni obliki potekala v Bilbao v Španiji. V pripravi je monografska publikacija, kjer bodo poleg rezultatov raziskave, dr. Federica Tenca Montinija in dr. Maje Melinc Mlekuž, objavljeni prispevki tudi drugih Slorijeviskih raziskovalcev, **Norine Bogatec**, dr. **Matejke Grigič** in dr. **Devana Jagodica** ter profesorja z Univerze v Trstu, dr. **Morena Zaga**.

V "Borilnici" bo sedež Centra za beneško zgodovino in kulturno dediščino ZRS Koper

V ustanovi bodo raziskovali vpliv Beneške republike

Slovensko-italijansko čezmejno območje je skozi stoletja predstavljalo prostor stika in prepletanja kultur in ljudi. Bogata in raznolika kulturna dediščina ter zgodovinska pričevanja na območju današnje Republike Slovenije in sosednje Italije potrjujejo obstoj pomembnih skupnih kulturnih potez in skupnega kulturnega prostora in ustvarjanja.

V stavbi, ki je med domačini znana kot "Borilnica", bo našel prostor Center za beneško zgodovino in kulturno dediščino ZRS Koper.

Zmožnostjo valorizacije in obnove palače bodo vzpostavljeni ustrezni mehanizmi prenosa znanj ter uporabe tehničnih izboljšav pri proučevanju in restavriranju kulturne dediščine. Koprška palača Baseggio (ali za domačine "Borilnica") na Kreljevi 6 bo, po dokončani obnovi, služila kot sedež Centru za beneško zgodovino in kulturno dediščino ZRS Koper (CBZKD), ki je skupni meddržavni projekt slovenskih raziskovalnih zavodov in italijanskih univerz, arhivov in občin.

Skupna kulturna dediščina čezmejnega prostora

Center bo služil raziskovanju vpliva Beneške republike na tem območju in omogočal raziskovalcem poglobljanje znanj o njej. V Centru bodo organizirane mednarodne konference in simpoziji, predavanja na temo arheologije, zgodovine in kulturne dediščine Beneške republike. V Centru bodo obiskovalcem na ogled postavljeni razni zgodovinski, arhivski in kulturni artefakti v digitalni obliki o Beneški republiki na tem področju.

Z umestitvijo CBZKD v palačo Baseggio, bo omogočena vloga pogloblitve lokalne, regionalne in širše državne (kot edinstvene) ustanove za koordiniranje in promoviranje raziskav in izobraževanja, za predstavitve kulturne dediščine ter ozaveščanje strokovnih in zainteresiranih javnosti o skupni kulturni dediščini čezmejnega prostora.

Sodobni pristopi na področju varovanja, ohranjanja in valorizacije dediščine, ki bodo uporabljeni v CBZKD, predvidevajo dosledno uporabo informacijske tehnologije, sodobne evropske smernice pa podpirajo informacijsko pismenost in digitalizacijo znanja, načela odprtega in enostavnega dostopa do informacij in ohranjanja kulturne dediščine ter kulturne raznolikosti. Namen je zagotoviti dostopnost kulturno-zgodovinskih pričevanj, podatkov in predmetov sloven-

gije, ampak tudi krepi zavest o zgodovinski večkulturnosti območja. Ena od strateških usmeritev obnove palače Baseggio in njenega centra CBZKD je najti inovativne rešitve za ponovno uporabo kulturne dediščine za prihodnje generacije. S tem bomo dolgoročno spreminjali načine, s katerimi lahko uživamo, varujemo in promoviramo kulturno dediščino. Rezultati projekta bodo z ustrezno implementacijo, ki jo zagotavlja del projektnih partnerjev CBZKD, ključnih na tem področju (npr. Ve-

netk, vključenih v projekt, bo posebej usmerjeno v pridobivanje in proučevanje virov in dokumentov za sledeča področja: zgodovina slovenske Istre v dobi Beneške republike iz arhivov in knjižnic v deželah Veneto in FJK, zgodovina Beneške republike iz slovenskih arhivov in knjižnic, razmerja in odnosi center-periferija (Benetke-Istra) in mesto-podeželje na beneškem območju, primerjalna zgodovina kulturne krajine (Veneto, Furlanija, Istra), likovna umetnost (posebna pozornost bo v projektu posvečena tistim stavbenikom, kiparjem in slikarjem 15., 16., 17. in 18. stoletja, katerih dela lahko v celoti razumemo le ob upoštevanju izbranega umetnostnega okusa njihovih vidnejših naročnikov), jezikovni in narečni vplivi.

Za vsako temo je predvideno oblikovanje odprte in javno dostopne baze podatkov, ki bo vključena v e-katalog ter izobraževalne dejavnosti. Raziskovanje predvideva transkripcijo in kritično historično objavo pridobljene dokumentacije, ki jo bodo izvedli sodelavci in raziskovalci, ki bodo raziskovali v državnem arhivu v Benetkah.

Drugi cilj pa je vzpostavitev virtualne podatkovne baze, v katero bo vnesen obširen izbor dokumentov. Nadalje se bo digitaliziralo del pridobljenega historičnega gradiva. Na tak način bo Center za beneško zgodovino in kulturno dediščino v Kopru razpolagal s prvo pomembno dokumentirano zgodovinsko vsebino. •

Namen je zagotoviti dostopnost kulturno-zgodovinskih pričevanj, podatkov in predmetov slovensko-italijanskega čezmejnega prostora in se soočiti s problematiko slabega poznavanja skupne zgodovine in dediščine ter na njene slabe dostopnosti za širšo javnost, in sicer posebej na primeru beneške kulturne dediščine.

slo-italijanskega čezmejnega prostora in se soočiti s problematiko slabega poznavanja skupne zgodovine in dediščine ter na njene slabe dostopnosti za širšo javnost, in sicer posebej na primeru beneške kulturne dediščine.

Inovativne rešitve za prihodnje generacije

Ponovna valorizacija kulturnih spomenikov in dostopnost kulturne dediščine ne povečuje samo privlačnost prostora in celotne re-

netian Cluster), dosegli trajnostno uporabo, zlasti preko znanj, ki se bodo še naprej reproducirala in dopolnjevala preko partnerjev iz izobraževalnega in raziskovalnega sektorja (univerza Ca'Foscari v Benetkah in ZRS Koper).

V sklopu CBZKD bodo vzpostavljene in nadgrajene baze virov, dokumentov in gradiva v elektronski obliki, ki bodo vsebinska osnovna dokumentacijska zbirka za delovanje Centra in njegovega digitalnega arhiva. Raziskovalno in dokumentacijsko delo raziskovalcev ZRS Koper in kolegov iz Be-

Dr. Egon Pelikan je v okviru zgodovinskega raziskovanja spisal že osem monografij

Toneta Kralja je spravil v zavest evropske zgodovine

Dr. Egon Pelikan je že od leta 2004 predstojnik Inštituta za zgodovinske študije Znanstveno-raziskovalnega središča Koper in član Znanstvenega sveta. Raziskuje predvsem zgodovino Primorcev pod fašizmom, avtoritarne in totalitarne ideologije, politični katolicizem v Sloveniji in prvo polovico 20. stoletja nasploh. V letih 2008-2010 je bil predsednik Zveze zgodovinskih društev Slovenije. Dvakrat je prejel nagrado Glasnik znanosti, ob tem pa so njegove raziskovalne rezultate opazili tudi širše, saj je leta 2017 prejel Zoisovo nagrado.

DENIS SABADIN
Primorske novice

“Na znanstveni konferenci so si bili najboljši evropski poznavalci ideološke markacije prostora edini, da takega fenomena, kot je Kraljevo risanje slovenskega limesa, v svetovni zgodovini ni.”

• **Z Znanstveno-raziskovalnim središčem Koper sodelujete praktično od njegovih začetkov. Kaj vas je vodilo k odločitvi, da je ZRS Koper prava izbira za vašo raziskovalno pot?**

“Ko sem zaključil izobraževanje kot mladi raziskovalec na Filozofski fakulteti v Ljubljani sem na povabilo dr. Lucije Čok z njo opravil razgovor, ki se je končal z zaposlitvijo na ZRS Koper. Imel sem veliko srečo, da sem končal oziroma začel na ZRS: mlad kolektiv, čudovite sodelavke in sodelavci, entuziasti vsak na svojem področju ... jezikoslovke, zgodovinarji, sociologinje... Sodelovanje med posameznimi strokami je prispevalo h kvaliteti naših raziskav.”

• **Kako je potekalo vaše delo in raziskovanje v tem obdobju? Katere raziskave ali projekte bi najbolj izpostavili?**

“Moje ukvarjanje z zgodovino je zajeto v okvir, ki ga definira zgodovina totalitarnih in avtoritarnih ideologij, položaj manjšine pod fašizmom v času med vojnama in še veliko drugega. Te teme sem raziskoval na Znanstveno-raziskovalnem središču v Kopru več kot 25 let; v okviru pridobljenih sedmih temeljnih raziskovalnih projektov v okviru razpisov Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS). Če pomislite, da posamezen projekt traja tri leta, je očitno, koliko ZRS Koper prispeva k slovenskemu znanstvenemu raziskovanju. V okviru mojega dela je do sedaj npr. nastalo osem monografij.”

• **Veliko ste delovali tudi v tujini. Katere so najpomembnejše etape vašega mednarodnega delovanja?**

“Odločilno je bilo raziskovalno gostovanje, ki sem ga opravil na univerzi na Dunaju. K temu je največ pripomogel moj tedanji mentor akad. prof. dr. Peter Vodopivec, ki me je seznanil z mojim dunajskim mentorjem, neverjetnim humanistom in velikim prijateljem Slovencev, dr. Karlom Stuhlpfarrerjem. Na podlagi študija na Dunaju sem pripravil magistrsko nalogo Akomodacija ideologije političnega katolicizma na Slovenskem, ki je bila natisnjena pri tedanji mariborski založbi Obzorja leta 1996.

V letih 1995 in 1996 sem delal na Karl Franzens Universität v Gradcu v projektu Urbane Leitkulturen, ki ga je vodil takratni rektor graške univerze, dr. Helmut Konrad. Rezultati raziskav so izšli v štirih skupnih monografijah. Potem sem leta 1998 eno leto gostoval na Oddelku za zgodovino Univerze v Trstu. V tem okviru sem raziskal mnoge fonde v arhivih v Rimu. Leta 2004 sem bil s strani nemške znanstvene ustanove Alexander von Humboldt izbran za enoletno pedagoško in raziskovalno delo na

Dr. Egon Pelikan

Oddelku za zgodovino Univerze Duisburg-Essen. Leta 2010 sem pol leta gostoval na Saški akademiji znanosti in umetnosti v Leipzigu. Krajša raziskovalna obdobja sem delal še na Dunaju, v Vatikanu, Rimu itd..”

• **Predvsem z monografijo Tajno delovanje primorske duhovščine ste prinesli nove vpoglede v delovanje primorske duhovščine. Kateri so bili glavni izsledki?**

“Imel sem srečo, da sem pridobil dostop do arhiva Engelberta Besednjaka in s tem delo na izvirnem arhivskem gradivu. V knjižni obliki je raziskava izšla pod naslovom Tajno delovanje primorske

“Trenutno pripravljam monografijo o Vatikanu, predvsem papežu Piju XI. in Slovencih v Julijski krajini v času med vojnama na podlagi novodostopnih dokumentov iz vatikanskih arhivov.”

duhovščine pod fašizmom pri založbi Nova Revija leta 2002. Pokazala je vse razsežnosti delovanja slovenske primorske duhovščine, njeno prizadevanje za obstanek naroda, ne nazadnje slovenski irendentizem, tajno financiranje iz Kraljevine Jugoslavije itd. Gre pravzaprav za zgodovinsko analizo ozadja Bevkovega romana Kaplan Martin Čedermac. Knjiga je izšla tudi v italijanščini pod naslovom *L'Attività clandestina del clero sloveno durante il fascismo* leta 2011 pri založbi KAPPA VU.”

• **Knjiga o slikarju Tonetu Kralju prav tako izstopa med zgodovinsko literaturo?**

“Raziskava je prikazala način nastanka in neverjetno sistema-

tičnost, programskost teh cerkvenih poslikav. Knjiga je izšla leta 2016 pri Cankarjevi založbi, raziskavo pa sem potem vsebinsko širil in nastala je nova monografija, ki jo je lani v angleščini objavila ugledna svetovna založba Peter Lang v Oxfordu. Prav tako je bila knjiga prevedena v italijanščino, je že natisnjena in jo bo letos izdal Istituto regionale per la storia della Resistenza v Trstu. Tudi v nemščini je knjiga že pripravljena za natis. Ob fenomenu Toneta Kralja naj omenim, da smo pred tremi leti imeli na Znanstveno-raziskovalnem središču v Kopru veliko mednarodno konferenco, ki so se je udeležili najboljši evropski poznavalci 'ideološke

markacije prostora'. Edini smo si bili, da takega fenomena, kot je Kraljevo risanje 'slovenskega limesa' od Višarj do Trsta v evropski in svetovni zgodovini ni. Zelo sem vesel, da smo ta unikum, to izvirno slovensko likovno subverzijo fašizma, spravili v ključne evropske jezike in uveljavljene založbe ter s tem v zavest evropske zgodovine.”

• **Katere so bile še druge vaše pomembnejše raziskave slovenske zgodovine 20. stoletja?**

“Sem mnenja, da načeloma lahko dobro knjigo v zgodovini napisu narediš vsaj na tri načine: 1. lahko obdelaš zgodovinsko obdobje ali zgodovinski fenomen z novo metodologijo, ki

odpre nov pogled na analize nekega pojava, kot npr. v že omenjeni monografiji Akomodacija ideologije političnega katolicizma; podobno nastajajo nove podobe zgodovine z novimi metodologijami - npr. zgodovina spola (tim. gender studies), zgodovina vsakdanjega življenja, ustna zgodovina (oral history), primerjalna zgodovina (comparative history) ...; 2. lahko odkriješ novo področje raziskovanja tako da najdeš novo arhivsko gradivo o sicer znani tematiki. Sam sem imel takšno srečo s podatki iz arhiva Tajne krščansko-socialne organizacije; 3. lahko pa najdeš nov objekt proučevanja, ki se usmerja v zgodovinski oris delovanja posameznikov, družbenih skupin ali slojev, kar se je posrečilo s knjigo Tone Kralj in prostor meje. Pa tudi npr. kombiniranje vseh treh načinov lahko pripelje do pomembnih novih rezultatov raziskav.”

• **Kaj raziskujete trenutno?**

“Trenutno pripravljam monografijo o Vatikanu in Slovencih v Julijski krajini v času med vojnama na podlagi novodostopnih dokumentov iz vatikanskih arhivov. Med drugim gre npr. za tajne vizitacije, v katerih nastopajo papeški vizitatorji, ki se izdajajo za turiste ali 'lovce na metulje', minuciozna poročila italijanskih škofov Julijske krajine v Vatikan, poročila o delovanju posameznih duhovnikov ... S takim gradivom je težko napisati dolgočasno zgodbo. Kaj se je dogajalo na italijanski vzhodni meji, je Vatikan še kako zanimalo in se je o tem tudi odlično informiral. Vsa ta dokumentacija pa je zdaj dostopna. Monografijo z naslovom Papež Pij XI. in Slovenci v Julijski krajini pod fašizmom bom, upam, zaključil v kratkem.”

• **Kako je na Znanstveno-raziskovalnem središču zdaj, po izstopu iz Univerze na Primorskem in vzpostavitvi samostojnega javnega zavoda - šestnajstega v Sloveniji in edinega izven Ljubljane?**

“Posebej sem vesel, da se je naše Znanstveno-raziskovalno središče - paradoksalno - potem, ko je ustanovilo Univerzo na Primorskem in po tem, ko so se univerze polastili drugi, nazadnje uspelo rešiti iz smrtonosnega objema te iste univerze. S strani sodelavcev ZRS pridobljena vrsta najprestižnejših evropskih projektov, objave monografij, ki se vrstijo pri najboljših evropskih založbah, prepoznavnost ZRS Koper doma in v svetu kažejo, da zlobnemu Gargamelu ni uspelo ubiti raziskovalnega duha naših sodelavcev in sodelavk na Znanstveno-raziskovalnem središču Koper. Kvečjemu se je še okrepil!” •

Dr. Maja Mezgec, docentka in raziskovalka na področjih pedagogike, andragogike in večjezične vzgoje

Obmejni prostori kot žrtve nacionalnih sistemov

Dr. Maja Mezgec je docentka na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem in raziskovalka Slovenskega raziskovalnega inštituta (SLORI). Področja njenega znanstvenega raziskovanja so pedagogika, andragogika in večjezična vzgoja, pri tem pa posebno pozornost namenja manjšinskim in večjezičnim stvarnostim.

JARUŠKA MAJOVSKI
Primorski dnevnik

• **V čezmejnem prostoru živite in delujete, je pa ta tudi predmet vašega raziskovanja.**

“V zadnjih letih sem se posvetila preučevanju čezmejnega prostora predvsem v vidiku vzgoje in izobraževanja. Zanimal me je fenomen čezmejnih študentov, ki sem ga pod drobnogled vzela v sklopu projekta Eduka2. Opazno je namreč naraščanje interesa zamejskih študentov za študij v Sloveniji, predvsem za nekatere poklicne profile. Zanimal nas je t. i. fenomen 'bottom up', ko posameznik izbere svojo pot ne glede na institucionalne okvire, s katerimi pa se mora prej ali slej soočiti.

Preučili smo, zakaj se odločajo za študij čez mejo, to predvsem za učiteljski in vzgojiteljski poklic, pa tudi na kakšne težave pri tem nletijo. Ob koncu študija namreč večina teh študentov računa, da se bo zaposlila v šolah s slovenskim učnim jezikom v Italiji. Zato smo pripravili vrsto pripomočkov za čezmejne študente, kot je npr. priročnik za priznavanje študijskih nazivov in poklicnih kvalifikacij.”

Med Italijo in Slovenijo ni bilateralnih sporazumov

• **Je priznavanje študijskih nazivov in poklicnih kvalifikacij nekakšen zid, v katerega prej ali slej trčijo zamejski študenti?**

“S priznavanjem nazivov, recimo za nadaljevanje študija, še nekako gre, bolj problematično je priznavanje poklicnih kvalifikacij. Ko se študenti izobrazijo za regulirane poklice, ki sledijo nacionalnim zakonodajam, nastane težava, ker med Italijo in Slovenijo za to ni bilateralnih sporazumov. Zato se uporablja evropska zakonodaja, po kateri moraš v teh primerih najprej pridobiti poklicno kvalifikacijo v državi, kjer si doštudiral, denimo opraviti strokovni izpit, ki ti ga morajo zatem priznati v drugi državi. In tu se zakomplicira.

Po evropski zakonodaji lahko v primerih, ko se v študijskih programih pokažejo kake izrazite razlike, druga država pri priznavanju kvalifikacije zahteva neka dopolnila oz. dokazila o kompetencah na tistih področjih, ki niso bila pokrita z licenco v Sloveniji. Navadno so to npr. poznavanje italijanske zakonodaje, didaktika italijanščine in podobne zadeve.”

• **Sicer pa prehajanje meje za izobraževanje ni nekaj, kar bi bilo omejeno na sfero univerzitetnega študija.**

“Seveda ne. Po omenjeni raziskavi nas je začelo zanimati, kaj se dogaja na nižjih stopnjah. Zato smo pri Slovenskem raziskovalnem inštitutu opravili pilotno raziskavo o obiskovanju vrtcev in osnovnih šol v Sloveniji, kjer je opaziti zanimive dinamike.

Zgodnje obdobje predšolske vzgo-

Dr. Maja Mezgec

je, do 3. leta starosti, je v Italiji bolj slabo krito, v Sloveniji pa je ta del že pod okriljem vrtca, sistem je bolj razvit. In tudi razširjenost te storitve je bolj kapilarna. Nekateri starši se zato odločijo, da otroka vpišejo v jasli v Slovenijo. Prvič ker jim je to bližje, ker je v Italiji manj jasličnih storitev, velikokrat so zasebne in tudi finančna plat je faktor.”

• **Kolikšno vlogo pa pri tej izbiri odigra jezikovni vidik?**

“Nekateri starši so izpostavili tudi to, da so želeli otroku v zgodnjem otroštvu ponuditi jezikovno okolje, kjer je slovenščina izrazito prisotna. Navajali pa so tudi kakovostni vidik in širino ponudbe v smislu, da imajo varstvo za-

Zdaj, ko imamo omejitve za prehajanje meje, smo toliko bolj opazili, kako naš življenjski prostor, če ga lahko tako imenujemo, sega tudi čez mejo.

gotovljeno tudi poleti, da se vrtec nikoli ne zapre, da imajo bolj fleksibilne urnike za prihod in odhod, strokovno podkvano osebje ...”

• **Kako pa se starši potem odločajo za naprej, torej za osnovno šolo?**

“Tu večina načrtuje, da bi otroka vpisali v slovenske šole v Italiji, to pa zaradi učenja italijanščine.”

Zdaj občutimo, kaj nam pomeni čezmejnost

• **Obmejni ljudje so se torej, kot ugotavljate, v marsikaterem vidiku privadili na to, da meja ni ovira, zdaj pa zaradi izrednih razmer ni več tako. Kako gledate na to?**

“Zdaj, ko imamo omejitve za prehajanje meje, smo toliko bolj

opazili, kako naš življenjski prostor, če ga lahko tako imenujemo, sega tudi čez mejo. Če malo karikiram: recimo, da ima vsakdo življenjski krog kakih stotih kilometrov. V tem prostoru se gibljemo zaradi študija, službe, družinskih, prijateljskih in medosebnih odnosov, zaradi storitev, rekreacije, prostega časa ... Če v ta naš življenjski krog zareže meja, kot se dogaja sedaj, toliko bolj občutimo, koliko nam ta čezmejnost pomeni. Zdi se mi, da je to tudi prednost dvojezičnih govorcev oz. tistih, ki poznajo obe kulturi: če je to izpolnjeno, lahko 'živiš' čezmejno, če pa tega ne poznaš, se tvoj življenjski prostor nekako krči.

S tega vidika so večinski šolski sistemi okosteneli, saj praviloma ne obravnavajo denimo kulture, jezika, zgodovine sosednje države, zaradi česar se poznavanje širše stvarnosti ustavi na meji. To pride še bolj do izraza v krajih, kakršna je npr. Kanalska dolina. Če je tvoj domet italijanski svet, je ena stvar. Če pa ta življenjski krog razširiš res na sto kilometrov, bo ta segal tudi v Slovenijo in Avstrijo.”

• **Kako sta se po vaši oceni državi, Italija in Slovenija, v zadnjem letu odrezali pri upoštevanju opisane obmejne specifikacije?**

“Kot da sploh ne poznata, kaj pomeni živeti na meji in v obmejnem prostoru. Obmejni prostori so se izkazali za žrtve nekih nacionalnih sistemov. In čim

začenjša spet vzpostavljati meje, kvariš ta prostor.”

• **Predmet vašega raziskovanja je tudi jezikovna krajina. Ker delate tudi na Univerzi na Primorskem, imate vsakodnevno vpogled v prostor, kjer sta prisotni dve različni manjšinski skupnosti. Kako se stanje razlikuje na obeh straneh meje?**

“Ti dve realnosti sta v določenih točkah zelo podobni, v drugih pa zelo različni. Različni predvsem v tem, da ima na formalni ravni italijanska manjšina v Sloveniji določene stvari boljše urejene z vidika zakonske podlage. V Italiji smo zakonsko zaščito pridobili pozneje. To se kot posledica pozna tudi pri vidni dvojezičnosti, ki je nedvomno veliko bolj uveljavljena v Sloveniji kot pri nas. Z druge strani pa sta si skupnosti različni v tem, da je bil v območjih izven meja Italije, kjer so prisotne italijanske skupnosti, italijanski jezik nekoč bolj zanimiv tudi za Neitalijane. Takrat je bilo zanimanje za učenje in razumevanje italijanščine večje, sedaj pa ta vidik ni več v ospredju, ker se je spremenil status italijanščine na mednarodnem scenariju, predvsem zaradi angleščine. Pri nas pa smo z evropskimi integracijskimi procesi, z vstopom Slovenije v Evropsko unijo in potem še v schengensko območje opazili nekako obraten trend v smislu povečanega zanimanja za učenje slovenščine.”

• **Kakšno pa je stanje vidne dvojezičnosti v naseljenem prostoru Slovencev v Italiji?**

“Raziskava o tem je pokazala, da največji delež vidne dvojezičnosti uresničujejo javne institucije, ki so k temu zakonsko obvezane. Delež, ki so ga prispevali 'zasebniki', pa je bil bistveno manjši. Če nismo mi prvi, ki se odločimo za dvojezičen napis v primerih, ko za to nimamo zakonskih omejitev, je potem malo kontradiktorno, ko zahtevamo od javnih institucij in uprav, da nam jih nameščajo. V tem bi lahko bili kot skupnost bolj dosledni. Za zasebnike je odločitev, če bodo nek napis izobesili v enem samem ali več jezikih, stvar subjektivne presoje. Morali pa bi se bolj zavedati, da imajo zasebniki velik vpliv na izgled jezikovne krajine, predvsem v vaseh.”

• **Zakaj mislite, da v slovenski narodni skupnosti v Italiji še ni prišlo to uzaveščenja vidika, da je večjezična izločba ali etiketa nekega izdelka lahko tudi marketinško gledano adut?**

“Mogoče sami še nismo dovolj prepričani, da je to prednost. Najbrž nam manjka nekaj samozavesti. Če so se govorci večinskega jezika naučili, recimo, besede 'čevapčiči', zakaj se potem ne bi naučili tudi - kavarna, pekarna in še česa?” •

V kratkem bo na voljo nova aplikacija za samodejno preverjanje besedila v slovenščini

Jezikovni svetovalec LORIS

V zadnjih desetletjih je splet v spregi z digitalnimi tehnologijami poskrbel za revolucijo malodane vsega, tudi rabe jezika. S spletom smo namreč vsi postali pisci, ne glede na to, kaj pišemo: zasebna sporočila, bloge, forumske komentarje, komentarje novic ... možnosti je vsak dan več, vsem nam pa je skupno to, da pisni jezik uporabljamo v novih okoliščinah. To pomeni, da je pisne komunikacije veliko, bistveno več kot prej, kar lahko povzroča težave oziroma nerazumevanje, zlasti v javni rabi.

Digitalne tehnologije pa poleg priložnosti za pisanje prinašajo še nekaj drugega: orodja za lažjo, pa tudi boljšo komunikacijo. Da je digitalno okolje izjemno pripravno za jezikovne pomočnike, so snovalci programske opreme začutili že ob samem začetku dela z osebnimi računalniki - tako so črkovalniki, kot jih poznamo še danes, z nami že štiri desetletja. V teh 40 letih smo seveda dobili še bistveno naprednejša jezikovna pomagala: elektronske slovarje, terminološke zbirke, jezikovne svetovalnice, slovnice pregledovalnike in druge jezikovne tehnologije - nedavno smo dobili celo digitalno zdravilo za najbolj zloveščo tegobo pišočih v slovenščini: vejico.

Zaradi tega smo se pri Slovenskem raziskovalnem inštitutu SLORI odločili, da izrabimo možnosti, ki nam jih ponuja digitalno okolje, in pripravimo orodje, ki bo prosto dostopno in posvečeno predvsem svetovanju pri jezikovnih pojavih, ki izhajajo iz jezikovnega stikanja med italijansko in slovenščino: v praksi gre predvsem za besede, strukture in oblike, ki so v rabi zgolj "onkraj" slovensko-italijanske meje, zaradi česar so lahko drugim govorcem in

Dr. Damjan Popič

govorkam slovenščine težje razumljive ali sploh nerazumljive.

Poleg digitalnega pomočnika za odpravo tovrstnih zadreg smo želeli izdelati tudi pripomoček, ki bi znal reševati povsem standardne težave piscev v slovenščini, ne glede na to, od kod prihajajo, hkrati pa bi bil po zasnovi tudi modularen - da bi torej omogočal pripojitev različnih jezikovnotehnoloških rešitev in pripomočkov v eno večjo celoto, ki se lahko ves čas nadgrajuje in je na ta način ves čas aktualna.

Tako se je rodil jezikovni svetovalec LORIS, ki bo od septembra 2021 domoval na spletišču Jezik na klik, prilagojenem jezikovnim

Dr. Matejka Grgič

orodjem za slovenščino v Italiji. Ta jezikovni služabnik bo deloval na spletu, in sicer tako, da bomo v okenke prilepili besedilo, LORIS pa ga bo pregledal in označil vse potencialno neustrezne ubeseditve. Pri tem bo poleg morebitnih težav, značilnih za slovenščino v Italiji, prepoznal tudi najpogostejše pravopisne in slovnice težave (ločila, veliko in malo začetnico ipd.), opiral pa se bo na že obstoječe raziskave o težavah pri pisanju v slovenščini.

Loris nikakor ne bo pomočnik vsiljive sorte: pri morebitnih težavah bo uporabnika zgolj opozarjal in mu svetoval z informacijami o tem, zakaj bi lahko bila

določena beseda, ločilo, struktura ipd. problematična. Na ta način smo želeli napraviti jezikovnega pomagača, ki bo pišočim vedno na voljo, hkrati pa bo učljiv in informativen, tako da bodo pisci pri pisanju imeli zvestega in prijaznega zaveznika, jezikovna skupnost pa bo imela nov pripomoček, ki bo izkoriščal vse prednosti digitalnega okolja.

Obe spletni orodji - jezikovni svetovalec LORIS in spletišče Jezik na klik - nastajata v tesnem sodelovanju med SLORI-jem in Centralnim uradom za slovenski jezik pri Avtonomni deželi Furlaniji - Julijski krajini, na voljo pa bosta v kratkem. Spletišče Jezik na klik bo javnosti predstavljeno v prihodnjih tednih, LORIS pa na Deželni konferenci o zaščiti slovenske jezikovne manjšine, ki bo predvidoma jeseni. Znanstveni koordinator aplikacije je strokovnjak za jezikovne tehnologije dr. **Damjan Popič**, vsebinsko zasnovi projekta pa je prispevala jezikoslovka dr. **Matejka Grgič**, medtem ko mag. **Andreja Kalc** skrbi za jezikovno utemeljenost in konsistentnost popravkov. Z njimi sodeluje mlada ekipa sposobnih in motiviranih sodelavcev: **David Bordon**, **Jasmin Franza**, **Dafne Marko** in **Tina Munda**.

Brezplačno jezikovno svetovanje in lektoriranje krajših besedil za javno objavo delovne skupine SLORIjezik

Uporabna storitev za slovensko skupnost v Italiji

Zadrege ob praznem listu morda ne poznamo prav vsi govorniki slovenščine, toda teme številnih okroglih miz, strokovnih posvetov in simpozijev v zadnjih letih, ki se vse pogosteje posvečajo samozavesti govorcev v javnih govornih položajih, nakazujejo, da pri tem Slovenci nismo najbolj sproščeni.

Celo v temeljnem jezikovnonačrtovalnem dokumentu za slovenščino, in sicer v Resoluciji o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021-2025 si je strokovna skupnost postavila za cilj spodbujanje suverenosti uporabnikov slovenščine: "Še pomembneje za nadaljnjo vitalnost in krepitev položaja slovenščine pa je uzavestiti njeno polnofunkcionalnost ter s sistematičnim razvijanjem spretnosti in vednosti o izraznih možnostih, ki jih ponuja, vzgajati in spodbujati suverene, samozavestne in motivirane uporabnice in uporabnike slovenskega jezika, hkrati pa ga temeljiteje opremiti z vsem, kar za svoje delovanje potrebujejo vsi sodobni javni jeziki ter njihove govorce in govorce."

Jezikovne kompetence Slovencev v Italiji se zaradi objektivnih družbenih in zgodovinskih okoliščin na udaru negativnih vplivov jezikovne krajine, saj jo močno oblikuje izpostavljenost večinskemu italijanskemu jeziku. Pojavi italijansko-slovenskega jezikovnega stikanja in splošnega jezikovnega položaja manjšinskih jezikov so dobro in sistematično raziskani tako v svetovnem okviru kot na ravni slovenskih zamejstev, toda implementacija teh spoznanj v podporne jezikovne prakse za skupnost v celoti in posameznike

Mag. Andreja Kalc

je morda manj prisotna v zavesti celo strokovne javnosti, splošne pa še toliko manj.

Odličen sistem podpore uradovnim potrebam slovenske skupnosti v Italiji, za katero je zamisel razvila prav skupnost sama, izvaja Centralni urad za slovenski jezik v okviru Avtonomne dežele Furlanije - Julijske krajine s pripadajočo jezikovno mrežo za slovenščino. Pri tem pa je seveda nastal manko dejavne, praktične jezikovne podpore za posameznike in zasebne organizacije, kar je v svojo pozornost vključil projekt SLORIjezik. Posameznikom, orga-

nizacijam, društvom, slovenskim poslovnem tako zagotavlja brezplačno lektoriranje krajših besedil, namenjenih javni objavi.

Poudariti je treba, da je slovenska skupnost v Italiji vpeta v kulturo, ki tradicionalno ne pozna tako intenzivne in celo sistematičizirane oblike jezikovnega pregledovanja, kakor ga npr. poznajo slovanske ali germanske kulture, zato je dober odziv javnosti ob zaznani občutljivosti uporabnikov do popravljanja besedil tudi presenetljiv. Vzpostavljena je bila ob formiranju Delovne skupine za slovenski jezik spomladi leta 2019 in ves čas beleži živahno dejav-

nost. Besedila skrbno pregledujejo SLORI-jeve jezikoslovke in lektorice, projekt pa koordinira mag. **Andreja Kalc**. Poleg lektoriranja besedil do 2500 znakov vsakih 14 dni imajo uporabniki na razpolago tudi jezikovno svetovanje. Pri tem seveda ne gre za podvajanje drugih podobnih storitev, kot je denimo najbolj poznana Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik ZRC SAZU, temveč prihajajo na naslov SLORI-jeve svetovalnice predvsem vprašanja, povezana z zadregami specifične rabe slovenščine v Italiji, kar je nedvomno dober in spodbuden znak.

Storitev živi že drugo leto in ima širok razpon uporabnikov, vse od reklamnih objav na družbenih omrežjih do muzejskega novičnika ter uradnih dopisov organom v RS. Nedvomno je ena izmed pomembnih plati te storitve, da je bila zasnovana na podlagi tehtnih in dolgotrajnih znanstvenih raziskav in da temelji na poznavanju specifik zamejske jezikovne krajine, ob čemer neposredno in preprosto doseže uporabnika slovenščine in strokovno zadovolji njegovim potrebam. Storitve se bo gotovo še razvijala v smeri prosto dostopne podpore skupnosti in upajmo, da bo po svoje tudi ta spodbujala suverene, samozavestne in motivirane uporabnice in uporabnike slovenščine.

Mednarodni projekt *Physical activity-related injury prevention in adolescents (ERASMUS+ Sport)*

Tveganja za poškodbe mladostnikov

Inštitut za kineziološke raziskave Znanstveno-raziskovalnega središča Koper sodeluje v mednarodnem projektu *Physical activity-related injury prevention in adolescents (ERASMUS+ Sport)*, katerega vodi Univerza v Prešovu, Slovaška.

Skupno osem partnerjev, od katerih na slovenski strani sodelujeta še Športna unija Slovenije in Nacionalni inštitut za javno zdravje, preučuje dejavnike tveganja in preventivne programe zmanjševanja poškodb 12 do 18-letnih mladostnikov. Redna gibalna/športna aktivnost je eden izmed najbolj prepoznanih dejavnikov varovanja zdravja, predvsem za preprečevanje vodilnih kroničnih nenalezljivih bolezni.

Gibanje za zdrav razvoj

V mladosti gibalna/športna aktivnost prispeva k zdravemu razvoju skeletno-mišičnega, srčno-žilnega, dihalnega, imunskega in presnovnega sistema, pomaga k

vzdrževanju telesne pripravljenosti in primerne telesne mase. Povezana pa je tudi s številnimi psihološkimi in socialnimi koristmi. Primerna gibalna/športna aktivnosti nima škodljivih učinkov, a se pri ukvarjanju z njo pojavi povečano tveganje za poškodbe, predvsem med visoko intenzivnimi športi pa tudi med nižje intenzivnimi dejavnostmi, če smo za njih preslabo pripravljene. Zato morata biti preprečevanje poškodb pri gibanju in športu ter prepoznavanje dejavnikov tveganja sestavni del spodbujanja gibalne/športne aktivnosti. Povečano tveganje za poškodbe predstavlja tudi gibalna neaktivnost, ki danes prednjači v prevladujočem seden-

stvem življenjskem slogu, ki se še krepi v obdobju covid-19.

Dečki bolj dovzetni za poškodbe kot deklice

Kar 47 odstotkov otrok se poškoduje vsaj enkrat v obdobju enega leta, pri čemer se 50 odstotkov poškodb zgodi v športnih klubih, 30 odstotkov med prostim časom in 20 odstotkov med šolskim časom. Dečki se nekoliko bolj poškodujejo od deklic. Tako je članstvo v športnih klubih poglaviten dejavnik tveganja za hospitalizacijo otrok po poškodbi.

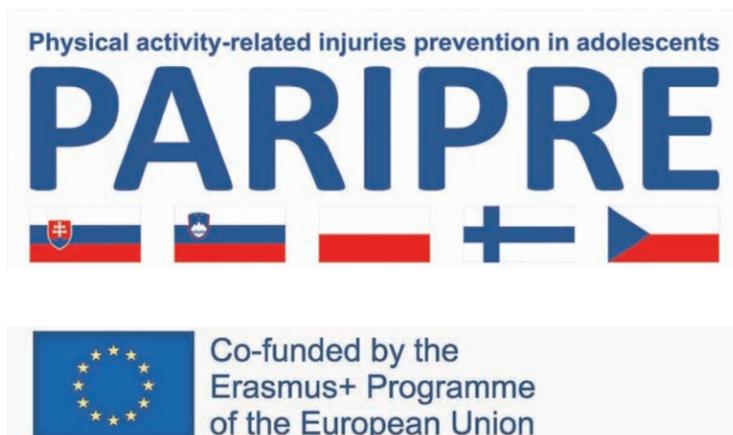
Če odmislimo trenutno situacijo s covidom-19, vemo, da se število otrok vključenih v športne klube povečuje (na Finskem s 46 odstotkov v letu 2010 do 62 odstotkov v letu 2016 in v Sloveniji celo 82 odstotkov v letu 2019), po drugi strani se povečuje tudi gibalna neaktivnost otrok in mladostnikov, zato se število poškodb med gibalno/športno aktivnostjo povečuje in predstavlja velik javnozdravstveni problem.

V projektu bomo pristopili k problemu celostno, tako da bomo pridobivali podatke o poškodbah, izvajali raziskave, komunicirali z deležniki, jih usposabljali in izobraževali s ci-

Kar 47 odstotkov otrok se poškoduje vsaj enkrat v obdobju enega leta, pri čemer se 50 odstotkov poškodb zgodi v športnih klubih, 30 odstotkov med prostim časom in 20 odstotkov med šolskim časom.

ljem po dolgoročnem zmanjševanju takih poškodb. Pridobili bomo najnovejše podatke o poškodbah mladostnikov in dejavnikih tveganja poškodb.

Uporabili bomo slovensko inovativno metodologijo spremljanja mišičnih nesorazmerij (Tenzioniografijo) za zasnovo individualno prilagojenih preventivnih programov, katerih učinkovitost bomo po obdobju enega leta preverili z znanstvenimi metodami. Na koncu bomo vsem deležnikom področja poškodb pri gibanju in športu predstavili rezultate in možne preventivne ukrepe (tudi sistemske) za njihovo zmanjšanje. •

Napredna spletna predstavitev skrivnostnega predmeta iz Pokrajinskega muzeja Celje

Misijonarski zvitek iz Šanghaja

Skrivnostni predmet iz zbirke Pokrajinskega muzeja Celje je na prvi pogled videti kot kitajska slika, saj je nalepljen na svileni podlago in ima na obeh koncih okrogli leseni palici, ki sta namenjeni temu, da ga - kot je bila na Kitajskem navada pri umetniških slikah - hranimo navitega nanju.

Zvitek pa je kitajski ravno toliko, kot je evropski, priča namreč o zanimivem intelektualnem in umetnostnem stiku med Evropo in Azijo. Tri lesorezne podobe, opremljene z napisi v kitajščini, namreč prikazujejo katoliške verske prizore, kar govori o tem, da je zvitek nastal v okviru katoliških misijonarskih aktivnosti na Kitajskem.

Življenjska zgodba zvitka je zavita v skrivnost. Raziskava, ki jo je v okviru projekta Vzhodnoazijske zbirke v Sloveniji izvedla dr. **Helena Motoh**, Center za sodelovanje s Kitajsko ZRS Koper, je pokazala, da je bil zvitek izdelan v drugi polovici 19. stoletja v slovitih delavnicah misijonarske sirotišnice Tushanwan v bližini kitajskega

mesta Šanghaj. Kako je nato prepotoval tisoče kilometrov in kaj vse se z njim dogajalo skozi več kot stoletje burne slovenske zgodovine, pa ostaja zaenkrat še neznanka.

Izjemno kvalitetno izdelan in dobro ohranjen misijonarski zvitek je redkost tudi v svetovnem merilu, zato so se sodelavci projekta v sodelovanju s kustosinjo **Barbaro Trnovec** iz Pokrajinskega muzeja Celje odločili, da v okviru prihajajoče razstave zbirke predmetov iz Azije in Južne Amerike zvitek še posebej predstavijo tudi v obliki napredne spletne predstavitve, ki bo dostopna od 18. maja na spletnem naslovu: <https://vazcollections.si/misijonarski-zvitek-iz-shanghaija>.

Otvoritev napredne predstavitve bo pospremil še mednarodni spletni simpozij *Misijonske aktivnosti in vzhodnoazijske zbirke*, ki bo 20. in 21. maja potekal na platformi Zoom. Povezava bo dostopna prek spletnih strani ZRS Koper (<https://www.zrs-kp.si/>) in projekta Vzhodnoazijske zbirke v Sloveniji (<https://vazcollections.si/aktualno/>) ter prek FB strani projekta (<https://www.facebook.com/vazcollections.slovenia>). •

Izjemno kvalitetno izdelan in dobro ohranjen misijonarski zvitek je redkost tudi v svetovnem merilu.

Zvitek je nastal v okviru katoliških misijonarskih aktivnosti na Kitajskem.

Obeležitev DNEVA KNJIGE založbe ANNALES ZRS

V spletni knjigarni Annales ZRS lahko najdete veliko zanimivih naslovov, izpostavili bi le nekaj najnovejših izdaj:

- **knjigo Milana Bufona ETHNOS IN TOPOS**, ki obravnava družbene spremembe in narodnostno podobo slovenskih krajev na Tržaškem od leta 1910 do leta 2015;

- **knjigo Marka Pogačnika MODROST ZEMLJE IN KRISTUSOVA NAVZOČNOST**, ki ekologijo tesno povezuje s teologijo in umetnostjo;

- **knjigo več avtorjev POJMOVANJA ŽIVALSKIH SMRTI: ANTROPOCENTRIZEM IN (NE)MOŽNE SUBJEKTIVITE, ki jo je uredila Branislava Vičar** in v slovenski prostor vpeljuje novo znanstveno polje – kritične animalistične študije, ki predstavljajo radikalen etični in normativni izziv obstoječim sistemom moči v dobi globalnega kapitalizma in eksistencialni strukturi speciestizma;

- **knjigo Irine M. Cavaion NAJSTNIKI, STIKI IN SOSEDSKI JEZIKI**, ki predstavlja uvodno študijo k didaktiki jezikov v stiku kot izviren prispevek k razumevanju položaja, statusa in rabe jezikov v (slovensko-italijanskih) obmejnih področjih;

Spletna knjigarna

<https://www.zrs-kp.si/index.php/shop/>

E-pošta: zalozba-annales@zrs-kp.si

Annales ZRS, znanstvena založba Znanstveno-raziskovalnega središča Koper

ob obeležitvi DNEVA KNJIGE
ob nakupu v spletni knjigarni ZRS Koper
za vse publikacije nudi 30 % popust.

Zaradi velikega zanimanja
podaljšujemo akcijo še do 9. maja 2021.

Vabimo vas torej, da se virtualno sprehodite
po naši spletni knjigarni
<https://www.zrs-kp.si/index.php/shop/>
in poiščete knjige v skladu z vašimi interesi.

- **knjigo Jožeta Pirjevca GLOSSAE**, v kateri je objavljen izbor tedenskih glos avtorja, objavljenih v Primorskem dnevniku (1978–2020), ki predstavljajo zgodbo avtorja in zgodbo časa zadnjih štirih desetletij;

- **knjigo Vesne Mikolič IZRAZI MOČI SLOVENSKEGA JEZIKA**, ki prinaša opis intenzitete jezika v različnih diskurzih, in sicer v znanosti, oglaševanju in politiki, prav tako pa obravnava tudi leposlovje in prevodno književnost, kjer so sredstva za stopnjevanje moči literarnega jezika zaradi njegove izrazno-estetske funkcije še posebej pomembna;

- **knjigo Maje Zadel TRANSKULTURNOST V OBJEMU NACIONALIZMA**, ki obravnava pomen transkulturacije med bivalci Istre v Sloveniji.

Za dodatne informacije smo vam na voljo preko e-maila:
zalozba-annales@zrs-kp.si.

Kontaktne informacije

Naslov: Garibaldijeva 1, 6000 Koper
Telefon: (05) 663 77 00
E-pošta: info@zrs-kp.si
Spletna stran: www.zrs-kp.si
Facebook: Zrs Koper

DOGODKI

Izvedli smo

- 15–16. 4. 2021: Mednarodna znanstvena konferenca »Crossing the Lines Between Marxism and Christianity in the 20th Century East-Central Europe«, po spletu, IZŠ ZRS Koper;
- 19. 4. 2021: Mednarodna znanstvena konferenca »Religious Peace Building, Inter-Religious Dialogue, Migrations and Refugee Crisis«, po spletu, IFŠ ZRS Koper;
- Raziskovalke in raziskovalci ZRS Koper so v mesecu aprilu sodelovali v več oddajah na RTV SLO, TV Koper-Capodistria, Radio Trst, Rai 3 BIS, Radio Koper.

Pripravljamo

- 11–12. 5. 2021: Predstavitev projekta ECO-SMART v sklopu 6. foruma EUSAIR (na virtualni tržnici in tudi v sklopu panela 3. stebra - Pillar III Environmental Quality Session: Sustainable Use of Coastal & Marine Resources for a Healthy Future through Green and Smart Recovery), MIOS ZRS Koper;
- 20–21. 5. 2021: Mednarodni simpozij »Misijske aktivnosti in vzhodnoazijske zbirke«, po spletu, CSK ZRS Koper;
- 24–26. 5. 2021: Mednarodni interdisciplinarni simpozij »Surviving the Anthropocene: Towards Elemental Literacy and Inter-Disciplinary Partnerships«, po spletu, IFŠ ZRS Koper;
- 27–28. 5. 2021: Mednarodna konferenca v sklopu ARRS projekta »Anti-Fascism in a Transnational and Comparative Perspective«, IZŠ ZRS Koper;
- 4–6. 10. 2021: 11. mednarodna znanstvena in strokovna konferenca »Otrok v gibanju«, IKARUS ZRS Koper.

Izvedli smo

- Sreda, 14. aprila 2021. Predstavitev znanstvene monografije Mladi v slovenskem zamejstvu, Zvezek 4, Jezikovni profil mladih v slovenskem zamejstvu. Dogodek je organiziral Inštitut za narodnostna vprašanja (INV) v Ljubljani v sodelovanju s Slovenskim znanstvenim inštitutom v Celovcu (SZI), Slovenskim narodopisnim inštitutom Urbana Jarnika v Celovcu (SNIUJ) in Slovenskim raziskovalnim inštitutom v Trstu (SLORI). Knjigo so predstavili avtorji: dr. Sonja Novak Lukanović, dr. Vera Kržišnik - Bukič, dr. Devan Jagodic, mag. Martina Piko - Rustia, dr. Katalin Munda Hirnök in dr. Barbara Riman. Predstavitev je potekala na aplikaciji Zoom.

Pripravljamo

- Torek, 11. maja 2021, ob 18.00. Spletna predstavitev portala Franček, ki je namenjen otrokom in mladostnikom v različnih starostnih obdobjih ter učiteljem. Spletni jezikovni portal bo predstavil predstojnik Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU ter idejni oče portala Fran, dr. Kozma Ahačič. Z njim in drugimi sodelujočimi jezikoslovci se bo pogovarjala Slorijeva raziskovalka, dr. Maja Melinc Mlekuž. Predstavitev bo na aplikaciji Zoom.
- Spletna predstavitev portala JEZIK NA KLIK - Spletna orodja za slovenščino v Italiji. Spletišče je nastalo v tesnem sodelovanju med Centralnim uradom za slovenski jezik Avtonomne dežele FJK in Slovenskim raziskovalnim inštitutom (SLORI). Jezik na klik je dinamično, aktualno in stalno posodobljeno orodje za pisanje in prevajanje besedil, ki črpa iz najnovejših podatkovnih baz in se nenehno dopolnjuje. Predstavitev bo na aplikaciji Zoom, datum dogodka pa še ni dorečen.

RAZISKOVANJE

- Položaj in perspektive slovenske narodne skupnosti v Italiji na temeljnih ravneh njene družbene pojavnosti: demografija, pravni položaj, družbeno-politična ureditev, znanje in raba jezika, šolstvo, gospodarstvo, kultura, šport, mladi;
- oblike sobivanja v večjezikovnih družbah s poudarkom na slovensko-italijanskem kulturnem stikanju;
- razvojni procesi v obmejnih območjih in izzivi čezmejnega sodelovanja.

IZOBRAŽEVANJE

- Predavanja o zgodovinskem razvoju in sodobnem položaju slovenske narodne skupnosti v Italiji;
- delavnice z neslovenskimi starši učencev in dijakov šol s slovenskim učnim jezikom o prednostih in izzivih dvojezične vzgoje ter učenja slovenščine kot drugega jezika;
- programi za razvijanje sporazumevalnih spretnosti in veščin v slovenskem jeziku.

slori
slovenski raziskovalni inštitut
istituto sloveno di ricerche
slovene research institute

JEZIKOVNA PODPORA

- Jezikovno načrtovanje;
- lektoriranje in svetovanje;
- izobraževanje;
- priprava učnega gradiva;
- preverjanje in ocenjevanje znanja;
- terminološke in jezikovno-tehnološke storitve;
- promocija učenja slovenščine kot prvega jezika (www.smejse.it);
- promocija učenja slovenščine kot drugega in tujega jezika.

Kontaktne informacije:

Naslov: Ul. Beccaria 6, 34133 Trst (Italija)
Telefon: +39 040 636663
E-pošta: info@slori.org
Spletna stran: www.slori.org
Facebook: SLORI – Slovenski raziskovalni inštitut

POMOČ ŠTUDENTOM IN MLADIM RAZISKOVALCEM

- Strokovna pomoč pri pisanju diplomskih, magistrskih in doktorskih nalog;
- letni natečaj za magistrska in doktorska dela;
- strokovna in finančna podpora pri objavi magistrskih in doktorskih nalog;
- razpisi za sofinanciranje podiplomskega izobraževanja;
- možnost študijske in delovne prakse na inštitutu.

Na valovih znanja je skupna mesečna čezmejna priloga Znanstveno-raziskovalnega središča Koper in Slovenskega raziskovalnega inštituta Trst. Izhaja vsako prvo sredo v mesecu v Primorskih novicah in Primorskem dnevniku.

Izdajatelj:
Primorske novice, d.o.o. Koper, s.r.l. Capodistria
Ulica Osvobodilne fronte 12, 6000 Koper
V.D. ODGOVORNE UREDNICE: Silva Križman
Primorski dnevnik, DZP doo - P.R.A.E. srl, Ulica Montecchi 6, 34137 Trst
ODGOVORNI UREDNIK: Igor Devetak

UREDNIKA PRILOGE: Silva Križman
SOUSTVARJALCI: Sodelavci Znanstveno-raziskovalnega središča Koper (ZRS) in Slovenskega raziskovalnega inštituta Trst (SLORI), novinarji in sodelavci Primorskih novic in Primorskega dnevnika.

ELEKTRONSKI NASLOV: uredniki@primorske.si
SKUPNA TISKANA NAKLADA: 28.000 izvodov.